

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA ESTETIK TAFAKKURNI AHAMIYATI VA RIVOJLANTIRISH USULLARI

Vaxabova Gulshan Vafaqul qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti Samarqand kampusi o'qituvchisi

e-mail: gulshanvaxabova30@gmail.com

ORCID: 0009-0004-9089-4681

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik tafakkurni shakllantirish va rivojlantirishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Estetik tafakkur bolaning atrof-muhitdagi go'zallikni idrok etishi, his qilishi va baholash qobiliyatini rivojlantiruvchi muhim omil sifatida talqin etiladi. Tadqiqotda estetik tafakkurning bolaning emotsional, intellektual, axloqiy va ijodiy rivojlanishiga ta'siri nazariy jihatdan asoslab berilgan. Maqola natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida estetik tarbiyani takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: estetik tafakkur, maktabgacha yosh, estetik tarbiya, ijodiy faoliyat, rivojlantiruvchi muhit, san'at, o'yin.

Аннотация. В данной статье раскрывается педагогическое значение формирования и развития эстетического мышления у детей дошкольного возраста. Эстетическое мышление интерпретируется как важный фактор, развивающий способность ребенка воспринимать, чувствовать и оценивать красоту окружающей среды. В исследовании теоретически обосновано влияние эстетического мышления на эмоциональное, интеллектуальное, нравственное и творческое развитие ребенка. Результаты статьи способствуют совершенствованию эстетического воспитания в дошкольных образовательных организациях.

Ключевые слова: эстетическое мышление, дошкольный возраст, эстетическое воспитание, творческая деятельность, развивающая среда, искусство, игра.

Annotation. This article reveals the pedagogical significance of forming and developing aesthetic thinking in preschool children. Aesthetic thinking is interpreted as an important factor that develops a child's ability to perceive, feel, and evaluate the beauty of the surrounding environment. The study theoretically substantiates the influence of aesthetic thinking on the emotional, intellectual, moral, and creative development of the child. The results of the article contribute to the improvement of aesthetic education in preschool educational institutions.

Keywords: aesthetic thinking, preschool age, aesthetic education, creative activity, developmental environment, art, play.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik tafakkurni bu bolalarning go'zallikni ko'ra bilish, his etish, baholash va ijodiy ifodalash qobiliyatlarini shakllantirish jarayonidir. Ushbu jarayon bolaning shaxs sifatida har tomonlama kamol topishida muhim o'rin tutadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik tafakkurni

rivojlantirishning metodik jihatlarini ilmiy-pedagogik tahlil qilishda maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va tarbiyalashda maqsadli yondashuvning muhimligi ta'kidlanadi. Bu yoshda estetik idrokni rivojlantirish barkamol va ijodiy shaxsni shakllantirishning kalitidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyati o'quv mashg'ulotlari va ijodiy faoliyatni uyg'unlashtirish orqali estetik idrokni shakllantirishdir. Bu bolalarda uchun ayniqsa muhimdir, chunki bolalarda badiiy did, estetik tajriba va go'zallikni qadrlash qobiliyati kabi fazilatlarining rivojlanishi ularning estetik elementlarni ta'lim jarayoniga kiritish istagiga bog'liq. Mashg'ulot jarayolari estetik fazilatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratishga tayyor bo'lishlari kerak. Estetik tarbiya maqsadlariga erishish uchun ham og'zaki (og'zaki) usullar, ham vizual (vizual) usullar qo'llaniladi.

Tarbiyachilar mashg'ulotlarni shunday tuza bilishlari kerakki, bu usullar orqali bolalarning ijodiy fikrlashini faollashtirsin. Masalan, ishontirish usulidan foydalanish estetik idrok va baholashni rivojlantirishga yordam beradi, muammoli vaziyatlar usuli esa ijodkorlik va empatiyani rag'batlantiradi. O'qituvchilarni tayyorlash jarayonida bolaning shaxsiyatini uyg'unlashtirishga yordam beradigan ijodiy faoliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor beriladi. San'atning (musiqa, teatr, amaliy san'at) ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi bolalarga nafaqat atrofdagi voqelikdan xabardor bo'lish, balki o'zlarining ichki kechinmalarini ijodkorlik orqali ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, bolalarning o'zini namoyon qilish va ijodkorlik istagini uyg'otadigan usullarni o'rganishga yordam beradi.

Kichik yoshdagi bolalarning estetik tuyg'ularini rivojlantirishda mashg'ulotlar, masalan, to'garaklar, tanlovlar muhim o'rin tutadi. Bu yo'nalishda faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchilar turli faoliyat turlari, jumladan, teatrlashtirilgan tomoshalar, o'yinlar va ijodiy topshiriqlar orqali bolalarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish uchun sharoit yaratib bermoqda. Tarbiyachilar bunday mashg'ulotlarning ahamiyatini tushunishlari va bolalarning estetik idrokini rivojlantirishga yordam berish uchun ularni tashkil qila olishlari kerak. Usullarning samaradorligi ko'p jihatdan har bir bolaga individual yondashuvga bog'liq. Og'zaki va ko'rgazmali usullar kabi pedagogik usullar har bir bolaning idrok etish xususiyatlariga mos kelishi kerak. Tarbiyachi faoliyatining muhim jihati har bir bolaning estetik rivojlanish darajasini hisobga olish va uning ehtiyojlariga mos ravishda texnikani sozlash qobiliyatidir. Uslubiy ishning muhim tarkibiy qismi estetik tarbiya natijalarini muntazam ravishda baholashdir. Bu nafaqat bolalarning bilim va ko'nikmalarini baholashni, balki ularning hissiy va estetik reaksiyalarini kuzatishni ham o'z ichiga oladi. Tarbiyachilar o'zlarining o'quv faoliyatini tahlil qilish va estetik tarbiya maqsadlariga erishish uchun refleksiya usullaridan foydalanishga o'rgatishlari kerak.

San'at markazi va estetik tarbiyani rivojlantirish mashg'ulotlari bir qismi sifatida faol o'qitish usullari loyiha faoliyati, rolli o'yinlar va o'z san'at turlarini tanishtirish kabi muhim rol o'ynaydi. Bu bolalarga badiiy ijod jarayonida bevosita ishtirok etish imkonini beradi, bu ularning hissiy faolligini oshiradi va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga turtki beradi. Estetik fikrlashni rivojlantirish uchun

qo'llaniladigan uslubiy yondashuvlar o'z samaradorligini isbotladi, chunki ular nafaqat bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga, balki ularning umumiy madaniy kompetensiyasini shakllantirishga ham hissa qo'shadi. Masalan, Germaniyada san'at fanlarini umumta'lim o'quv dasturiga kiritishga qaratilgan ta'lim islohotlari bolalarda nafaqat badiiy mahorat, balki tanqidiy fikrlash, ijtimoiy onglik va o'z fikrini ifoda etish qobiliyatini rivojlantirish imkonini berdi. Bu metodlar samaradorligining muhim ko'rsatkichi ham tarbiyachining olgan bilim va ko'nikmalarini boshqa sohalarda, masalan, ijtimoiy fanlar, adabiyot va fanlarda qo'llash qobiliyatidir.

Maktabgacha yoshda estetik tafakkurni rivojlanishi bir qancha jihatlarida namoyon bo'ladi. Bolalarda rang, shakl, tovush va harakatlarni idrok etish va go'zal va xunukni farqlashga bo'lgan dastlabki tushunchalar shakllanadi. San'at va tabiatga nisbatan hissiy munosabatni shakllantiradi. Bolalarda ijodiy tasavvur va fantaziyaning rivojlanishi uchun estetik tafakkur, estetik tarbiyaning o'rni beqiyosdir. Estetik tafakkurni rivojlantirishning asosiy vositalari: Tasviriy faoliyat orqali yani rasm chizish, bo'yash, applikatsiya, loy va plastilin bilan ishlash bolada ranglar uyg'unligi va shaklni his etish rivojlanadi.

Musika va ritm orqali esa qo'shiqlar tinglash, kuylash, raqs va ritmik harakatlar emotsional sezgirlik va musiqiy did shakllanadi. Badiiy adabiyot orqali ertaklar, she'rlar, topishmoqlar obrazli tafakkur va nutq estetikasi rivojlanadi. O'yin faoliyatida esa rolli va ijodiy o'yinlar bolalarda estetik tajriba ijtimoiy munosabatlar bilan uyg'unlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абакумова И.В. Смыслодидактика. Учебник для магистров педагогики и психологии. – М.: Изд-во «КРЕДО», 2008. – 386 с.
2. Абдулла Авланий. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. 2-жилд. - Тошкент, 1917. - 35 бет.: www.ziyouz.com kutubxonasi.
3. Abdulla Sher. Axloqshunoslik / Darslik. – T.: “O‘zbekiston faylasuflari milliy Jamiyati” nashriyoti, 2010. -328b.
4. Abdulla Sher, B.Husanov. Estetika / uslubiy qo'llanma. – T.: “O‘zbekiston faylasuflari milliy Jamiyati” nashriyoti, 2010. -192b.
5. Азизхўжаева Н.Н. Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат. – Тошкент. Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси “Адабиёт жамғармаси” нашриёти, 2006. – 159 б.
6. Азими С. Дистансионные образовательные технологии как средство саморазвития студентов: диссертация ... кандидата педагогических наук. - Казань, 2017. - 219 с